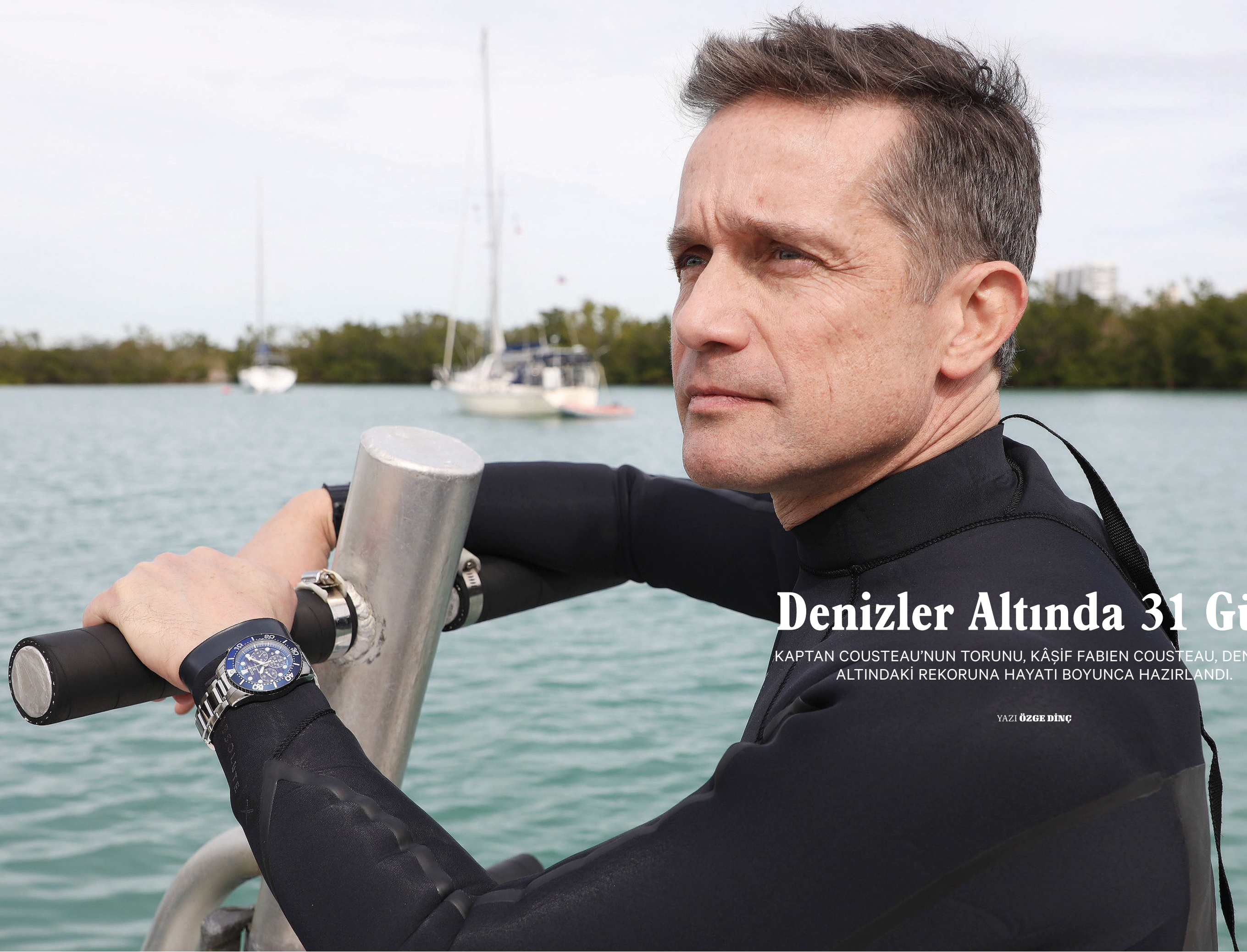

Denizler Altında 31 Gün

KAPTAN COUSTEAU'NUN TORUNU, KÂŞIF FABIEN COUSTEAU, DENİZLER ALTINDAKİ REKORUNA HAYATİ BOYUNCA HAZIRLANDI.

YAZI ÖZGE DİNÇ

abien Cousteau,

dört yıl önce suyun altında, etrafını mercanların bağladığı *Aquarius* adlı bir sualtı habitatında 31 gün yaşadı. İsmi efsaneleşmiş Jacques-Yves Cousteau'nun torunu olarak, ondan 50 yıl sonra dedesi onuruna girişti bu işe, bunu hiç hayal etmemiş denemezdi ama dedesi yapmış olmasa belki insanlardan “İmkânsız.” sözünü daha çok duyacaktı. Kaptan Cousteau'nun 1963'te sualtındaki rekor denemesinden bir fazla günle rekor kırmak için, tarihler 1 Haziran 2014'ü gösterirken, Florida'daki *Aquarius*'a Fabien Cousteau önderliğinde altı kişilik bir ekip indi. Denizaltındaki yaşamlarının ardından 2 Temmuz'da karaya çıkışları ise hayli görkemli oldu. Hâlâ yüzgeçleri yoktu.

Fabien Cousteau'yla Baselworld Fuarı'nda konuştuk. Burada olmasının sebebi, Seiko'nun ünlü dalış saati serilerinden Prospex'in marka yüzü olması; bu işbirliği de ilk kez bu fuarda duyuruldu. Bu seri için gerçekten de Fabien Cousteau'dan daha uygun bir isim bulunabilir miydi bilmiyorum, çünkü Fabien Cousteau tüplü dalışın mucidi bir ailenin üçüncü neslini temsil ediyor.

Fabien Cousteau, kolundaki saati gösterirken (titanyum bir Seiko Spring Drive) bir Hollywood yıldızı edasıyla gülümseyip “Bu saatle sadece 600 metreye inilebiliyor,” diyor.

Tüplü dalışa gerçekten 4 yaşında mı başladı diye merak ediyorum. Gözleriyle doğrulayınca “Nasıl ve neden?” diyorum. “Çünkü tüplü dalışı benim ailem icat etti,” diyor. “Büyükbabam ve mühendis arkadaşı Émile Gagnan regülatörü icat etmişti. Doğduğum günden beri dalış sporunun içindeyim, bir çocuğun bisiklete binmesi gibi hayatımın bir parçası oldu hep.”

4. yaş gününde babası ona gelip evde bir parti vereceklerini söylemiş ve arkadaşlarıyla ne yemek istediğini sormuş. “Los Angeles'ta yaşayan iyi bir Fransız çocuk olarak Kentucky Fried Chicken dedim. Çok şaşırdılar,” diye anlatıyor. “Aslında KFC'yi daha önce denememiştim bile. Babam aramaya gidip döndüğünde beni havuzda dalış yaparken buldu. Bu da aileme bana bir dalış seti hazırlamak konusunda bir fikir verdi. İki hafta sonra dalış tüpüm, regülatörüm hazırды ve Manş Adaları'na dalmaya gittik.”

4 yaş, dalmak için ideal bir yaş mıdır dediğimde “Hayır,” diyor gülerek. “Bugünlerde yapsalar tutuklanabilirlerdi. Ama biliyorsunuz, 1970'ler o kadar da katı bir dönem değildi, bir de onlar Cousteau Ailesi'ydi.” Günümüzde dalışa başlamanın ideal yaşı 11-12 olarak kabul edilse de o 4 yaşında başlamanın birçok faydasını görmüş, özellikle de bugün bir kâşif olması hususunda: “4 yaşında bir çocuk henüz korkmayı ve tehlikelerden kaçmayı bilmez. Bu da insana denemek ve keşfetmek için imkân verir.”

Fabien Cousteau dalmak için, tıpkı otomobil sürerken ehliyet almak zorunda olmak gibi, bir lisansa sahip olunması gerektiğini söylüyor. İdeal yaştan 11-12 olmasının sebebi ise, dalmaktan zevk almak ve okyanusların dibinin esrarengiz tehlikelerinden korunmak için gerekli olan temel bilgiyi anlayabileceğimiz bir yaş olması.

Torun Fabien Cousteau'yu okyanuslara hazırlayan şey, 7 yaşında efsanevi gemi Calypso ile çıktığı keşiflerdi. Aslen bir deniz subayı ve denizci olan dedesinin II. Dünya Savaşı'ndan kalan, dünyanın bütün sularını gezen ve çocukluğumuzun *TRT*'sinde yayınlanan belgesellerden hatırladığımız (ve ne yazık ki geçen yıl Yalova Tersanesi'nde yanan) gemisi, onun oyun alanıydı. 12 yaşında dedesinin yanında miço oldu; ilk görevi ise dedesinin gemisini, gövdeye yapışan kaya midyelerinden temizlemektir.

Ondan sonra babası ve kız kardeşiyle seferlere çıktı, okyanuslarda dalmaya devam etti, derken hepimizin yaptığı gibi bir dönem aile işini bırakıp başka işler yapmaya karar verdi: “Bakalım başka işleri yapabilecek miyim diye düşündüm, bir şirketin pazarlama biriminde çalışmaya başladım.” İç tasarım, grafik tasarım derken üç yılın sonunda evine döndü. Çünkü okyanus dışındaki bu işler “iyi yapıyor olsa da içinde bir boşluk yaratmıştı”.

Sonunda denizlere, açık sulara yeniden kavuştu; babası ve kız kardeşiyle TV programları (Dedesinin de benzer bir programı vardı.), belgeseller çekti, *National Geographic*'te çalıştı, Fabien Cousteau Learning Center adında bir merkez kurarak sualtını ve deniz canlılarını koruma programları oluşturdu, gençleri eğitmek için dersler verdi, hatta denizler üzerine bir çocuk kitabı bile yazdı. En büyük merakıysa daima köpekbalıkları oldu. Köpekbalıklarını gözlemlemek için dünyanın pek çok yerinde dalış yaptı, Papua Yeni Gine'ye kadar gitti. 7 yaşında okuduğu bir çizgi roman macerasını da hayata geçirdi; *Tin Tin*'in “Red Rackham'ın Hazinesi” macerasındaki köpekbalığı şeklindeki gemiyi bir mühendis arkadaşına inşa ettirerek kendisi de maceraya çıktı. Bu, beyaz bir köpekbalığı gibi davranan “Troy” adlı denizaltı ile okyanusları keşfe çıktığında köpekbalıkları Troy'u dişi bir köpekbalığı zannedecekti.

Kâşif, denizleri keşfetmek kadar korumak için de çaba sarf ediyor. Çünkü

“Tüplü dalışa 4 yaşında başladım. Çünkü tüplü dalışı benim ailem icat etti. Doğduğum günden beri dalış sporunun içindeyim, bir çocuğun bisiklete binmesi gibi hayatımın bir parçası oldu hep.”

31 günlük deniz yaşantısında öğrendiği şeylerden biri, küresel ısınmanın etkilerinin sulara daha çok görüldüğüydü. Yanında bir miço, daha sonra da bir kâşif adayı olarak bulunduğu dedesinin söylediği bir sözü hayatı boyunca unutmadı: “Dedemden birçok şey öğrendim, ama özellikle bir sözü bana hayat dersi oldu: İnsanlar, sevdiği şeyleri korur, anladığı şeyleri sever ve ancak üzerine düşündüğü şeyleri anlar, demişti. Bu hayat anlayışı benim için, doğru karar vermek konusunda bir kılavuz oldu; neden birçok insanın yanlış kararlar aldığını da, bugün neden birçok zorlukla yüzleştiğimizi de bu sözle birlikte anladım.”

Fabien Cousteau, dedesinin sözüne uygun olarak, başta da bahsettiğim gibi, ondan 50 yıl sonra bir sualtı macerasına girişti. “Mission 31” adlı rekor denemesinde amacı, okyanustaki canlıları incelemek için sıradan bir dalaşa göre daha çok zaman bulmak, sistemli bir keşif ve görüntüleme sağlayabilmek, Wi-Fi ve Skype yoluyla bulgularını günün karadaki insanlarla paylaşmak, böylece okyanuslara ilginin artmasını sağlamaktı. Onu yola çıkaran şey ise, denizler altındaki tek ve son laboratuvar *Aquarius*’un kapanmasını önleme isteği idi.

Bu yolculuğa nasıl cesaret ettiğini soruyorum: “Aklıma geldiğinde beni çılgın olmakla suçladılar; gerçi çılgın olmaktan gocunmam, çünkü tarihe bakıldığında hayran olduğum kişilerin de bunu yaptığını görüyorum,” diye cevap veriyor. “Stephen Hawking’den Buzz Aldrin’e, dünya denizlerinin en derin noktası Mariana Çukuru’na inen denizbilimci Don Walsh’a kadar. Evet, gündelik hayat kadar konforlu değildi, ama hayatımı riske atıp sınırları aşmak ve bu zamana kadar bildiklerimizden fazlasını öğrenmek istedim, beklediğimden de fazlasını aldım.”

Fabien Cousteau, dedesinin *Conshelf II* ismini verdiği sualtı sabit yaşam istasyonunda 30 günlük yaşantısını okumanın, hikâyelerini dinlemenin (ve deniz altındaki 30 gününü anlattığı Akademi Ödüllü “Işıksız Dünya” filmi izlemenin) onu hep çok heyecanlandığını anlatıyor, kendisinin de üzerine sembolik olarak bir gün eklediğini söylüyor.

Altı kişilik dalış ekibi, Fabien Cousteau önderliğinde, tarihler 1 Haziran 2014’ü gösterdiğinde 31 günlük deneme için dalış yaptı ve bir okul servisinden büyük olmayan (58 m²) bir sualtı sabit yaşam odasına yerleşti. Ekip, gece ranza biçimli yataklarında yatıyor, gündüzleri üzerine günü yazdıkları kâğıdı istasyonun duvarına asıyordu. Yedinci gün kâğıtta şöyle yazacaktı: “Bugün, 7. gün. Daha yapacak çok iş var.” Günde 10-12 saatlik dalış ve çekimin ardından istasyondaki ufak masada güle oynaya yemek yeniyor, iş dönüşü evde neler yapılırsa o yapılıyordu. Yemekler genellikle damak tadına hitap eden şeyler değildi; astronotların yemeğiyle benzeşiyordu: Mikroalgada pişirilen, sıcak suyla yapılan yemekler; tat katmak için üzerine dökülen sıcak soslar... 31 günün sonunda haz için yemek yeme duygusunu unutmışlardı. Ekiplerin dalışlarda olduğu anlar ya da geceleri Fabien Cousteau’nun istasyonun penceresinden renkli balıkları izlediği, bu pencereye bakarak kitabını okuduğu sahneler ise unutulmazdı.

Ekip, dalıştayken sualtında yaşama rekorunu kıranın yanında sondalarla deniz canlılarının kirlilikten etkilenme oranını ölçtü, 31 gün boyunca Edger-

Fabien Cousteau'nun çocukluğunda okuduğu *Tin Tin*'den esinlenerek yaptırdığı köpekbalığı şeklindeki deniz aracını diğer köpekbalıkları dışı bir balık zannetmişti.

tonic denen (ve aslında su için üretilmemiş olan) ağır çekim fotoğraf ve video çeken makineyle deniz canlılarının normalde gözlemlenemeyecek hareketlerini çekti (ağızından kum fırlatan ya da yüzgeçlerini açarak uçmaya hazırlanan balık, avını 0,3 saniyede yakalamaya çalışan deniz canlısı gibi). 31 gün bu araştırmalar için muazzam bir süreydi, ama aynı zamanda hiç bilinmeyen bir evren için çok da yetersizdi. Ancak sualtında bir gün daha fazla araştırma yapmak bile çok pahalıydı, kaynak bulmak ise güçtü.

Fabien Cousteau, istasyonun küçük olmasının getirdiği zorlukları şöyle anlatıyor: “Ekstrem bir habitatta bulunmamız ve fiziksel zorluklar dışında, çok ufak bir alana, 25 yıllık çok eski bir sualtı habitatına, üstelik birçok dalış malzemesiyle sığmaya çalışmak zor oldu. Hem iyi hem de kötü anlar yaşadık. Ancak eklemeliyim ki, ilk kez bir sualtı laboratuvarında Wi-Fi vardı. Böylece 30 milyardan fazla medya etkileşimi oldu, Skype’la 100 bin öğrenciye ulaştık, 9.800 yazıya konu olduk.” Bu araştırmanın bulgularıyla da çok hızlı yol kat edildi, üç yıllık bir çalışmanın sonuçları elde edildi ve bu verilerle 12 yeni bilimsel makale yazıldı; denizler altındaki biyolojik çeşitlilikten kirlilik oranına dek birçok konuda yeni bilgiler edinildi.

Fon bulmanın güçlüğüne anlamak mümkün değil aslında; özellikle de uzay araştırmaları hızla sürerken. Fabien Cousteau da “ABD’de uzay araştırmalarına sulara oranla yüz kat fazla para harcanıyor,” diyor, “Oysa okyanuslar da bizim için birer bilinmez; okyanusların daha yüzde beşini bile bilmiyoruz.”

“Okyanus termal enerjisi, tıpkı güneş ve rüzgâr enerjisi gibi enerji üretmekte kullanılabilir. Sualtı şehirleri kurulabilir. İstersek modern zamanın Atlantis’ini bile inşa edebiliriz. Yeter ki daha fazlasını yapmak isteyelim.”

Ama Fabien Cousteau bunu söylerken uzay ve okyanus araştırmalarının hâlâ yeterince zor olduğunu da unutmuyor: “İnsanları NASA’da, uzay istasyonlarında yaşamaları, Mars’ta koloni kurmaları için görevlendirmekte çok zor bir yan var. Gerçekten gönüllü ve özel bir ekibe ulaşmak gerekiyor; çünkü bu insanları karanın konforlu alanından koparıyoruz. Ailelerine, annelelerine, arkadaşlarına veda edip hayatlarını uzaya ya da sualtına adıyorlar. Oraların ekstrem zor şartlarını da ekleyin; sonuçta insanoğlunun yaşamadığı bir yerdesiniz ve acil bir durum olduğunda bunu orada çözmek zorundasınız.”

“Mission 31” projesinde günün yarısını dalışta geçirmek, yüzeye hiç çıkmamak, kısıtlı bir havada nefes almak ve su basıncı onları zorlamış. Fabien Cousteau böyle bir deneyin öncesinde egzersiz yapmanın çok önemli olduğunu belirtiyor.

Fabien Cousteau, deniz altındaki tecrübe süresince Skype’la yeryüzüne bağlıymıştı. Fabien Cousteau, ilk zamanlar yeryüzüyle iletişim kurmak isteseler de giderek okyanusun kendi sessizliğinde yaşamayı daha çok istediklerini anlatıyor. Ama günümüz teknolojisinin faydalarından, tüm dünyayla iletişim kurabilmekten ötürü memnun. Büyükbabası Kaptan Cousteau’nun bu şansa hiç sahip olmadığını da ekliyor: “Büyükbabam, 1997’de vefat etti, o yıllarda internet yeni hayatımıza girmişti. Cep telefonu kullanmıyorduk. Bugün, yaptıklarımızı tüm dünyadan insanla paylaşma olanağımız var; gerçi bugün hem doğru hem de yanlış bilgi bir arada olsa da, yine de dünyada-

Aquarius su yüzeyinden görünüşü.

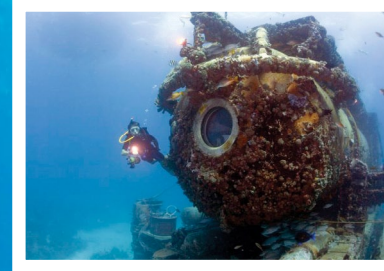

“Mission 31” ekibi akşam yemekten önce. Denizaltından Wi-Fi’yla ve Skype’la anlık yayın da yapılmıştı.

1 Haziran 2014, Dalış ekibi, rekor denemesi için karadan ayrılıyor.

Altı kişilik dalış ekibi, 31 günlük sualtı yaşamı için dalış yaptı ve bir okul servisinden büyük olmayan bir sualtı sabit yaşam odasına yerleşti. Ekip, 12 saat dalış yapıyor, geceleri de ranza biçimli yataklarında yatıyordu.

Rekorun gerçekleştiği denizaltındaki son laboratuvar *Aquarius*.

ki herkesle iletişim kurmaya izin vermesi yönünden şanslıyız. Büyükbabam bu güçler olmadan 50 yıl boyunca dünyadaki insanlarla iletişim kurabilirdi, bir de o devirde mobil güç olsaydı daha fazlasını da yapabilirdi.” İletişim kurmak onun için bilimsel bilgiyi yaymak, okyanuslara ilgiyi artırmak, gönüllülere ulaşmak ve bilgilerini sonraki nesillere aktarmak için önem taşıyor; elbette Fabien Cousteau Learning Center bünyesinde.

“Dedemin söylediği gibi insan sevdiği şeyi korur. Ben de insanlarda okyanuslar konusunda tutku uyandırmak istiyorum. İçsel bir bağının olmadığı şeyi koruyamazsın; ailelerin çocuklarına bağlılığını düşün. Ama sağlıklı okyanus yoksa sağlıklı çocuk da olmaz.”

Birçok kâşif tanıdınız, diyorum, kâşifliğin romantik ya da sömürgeci gibi iki uç sıfatla tanımlandığı Keşifler Çağı’ndan bugüne ulaştık. Kâşifler hem bizi hayallerimizin ve sınırlarımızın ötesine taşıdı hem de keşfedilmemiş toprakların talihini değiştirdi. Bir okyanus kâşifi olarak okyanus, macera ve doğa sizin için ne ifade ediyor? Bu soruyu sorarken bir yerde kendisini sulara karada olduğundan daha rahat hissettiğini söylediğini de unutmuyorum. “Bilim, merak, doğa, macera ve okyanus benim hayatımı özetliyor,” diyor. “Okyanus, hayattır. Geçmişimiz, bugünümüz, geleceğimizdir. Nefes almamızı sağlayan, yediğimiz ürünü yetiştiren yağmurları getiren odur. Su olmadan gezegenimiz üzerinde yaşam olmayan diğer gezegenlerden farksız olurdu; biz de olmazdık. Dünyanın yüzeyine baktığınızda büyük kısmının su olduğunu görürsünüz. Ama bu iki boyutlu bir gerçek; suların üçüncü boyutu Everest Dağı’ndan daha yüksek olan derinliği. Dünyanın biyolojik çeşitliliğinin yüzde 95’i su altında ya da suyla çevrili. Biz dünyanın küçük bir kısmında yaşıyor ve oraya tutunuyoruz. Varlık sebebimizin su olduğunu aklımızdan çıkarmamalıyız.”

Bir kâşif olarak dedesi dışında en sevdiği kişi, Jules Verne. “Onun fantastik öykülerinin çoğu bugün gerçek oldu,” diyor. Antarktika keşifleriyle tanınan kâşif Ernest Shackleton’un öngörüsüne de hayran. Sınırların dışına çıkıp yeni bilgilerle tarihi değiştiren birçok maceraperest olduğunu, onların hikâyeleriyle büyüdüğünü anlatıyor: “İnsan doğasında merak ve sınırları zorlama isteği olmasaydı bir adım ileriye gidemez, hâlâ mağaralarda yaşıyor olurduk. Armstrong’un müthiş hikâyesini hatırlasana.”

Gemisinde miço olduğu büyükbabası, Büyük Kaptan Cousteau’yu bir dede olarak değil, kâşif olarak değerlendirdiğinde, yani bugün onun hakkında neler düşündüğünü soruyorum. “Büyükbabam bir öncüydü,” diyor. “Sadece sualtında ihtiyaç duyduğu şeyleri icat etmekle kalmadı, aynı zamanda mükemmel bir iletişimciydi, bir hikâye anlatıcısıydı, yönetmendi. Ve tüm yaptıklarıyla insanların dikkatini hayati önem taşıyan okyanuslara çekti; insanlara bu konuda hayal kurmayı öğretti.”

Tıpkı sualtındaki 31 günlük yaşantısında olduğu gibi, günlük hayatında da Fabien Cousteau’nun dalış saati hep kolunda. “Hani havuza, duşa girerken de

saatini çıkarmayan insanlar vardır ya, ben de onlardan biriyim,” diyor. “Dalış saatleri gerçekten çok gelişti, örneğin Seiko’nun dalış saati bin metreye dek inebiliyor. Ama bunun yanında bu saatleri takmak için illa dalgıç olmanız da gerekmiyor; her renk ve çeşit içinden istediğinizi seçip kullanabiliyorsunuz.”

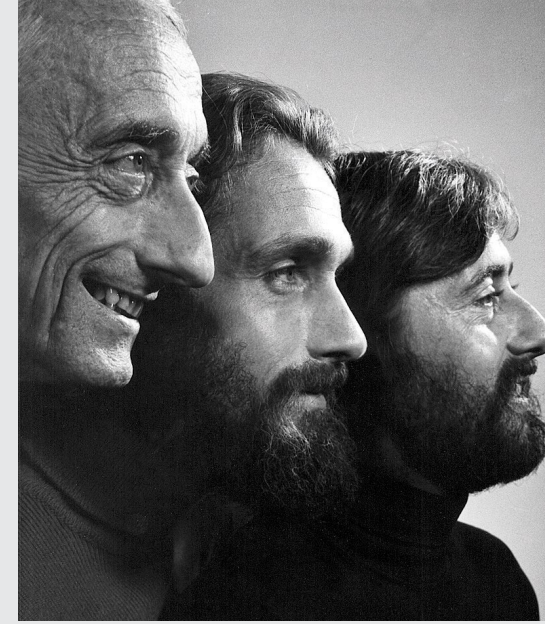
Dalışlarında mutlaka mekanik bir saat kullanıyor, hatta dalış bilgisayarının olmadığı durumlarda da tek yönlü bezelinden tepesine, basınç direnci özelliğine dek dalış için tasarlanmış bir dalış saati kolunda oluyor, bunun nedeni mekanik saatleri güvenilir bulması: “Enerjiye, pile ihtiyacı yok; bozulmaya-cağını, seni yolda bırakmayacağını biliyorsun. Dalış saatleri yüzeye ne zaman çıkacağını, dekompresyon zamanını gösteriyor. ‘Mission 31’ projesinde dalış bilgisayarıyla birlikte saat de kullandık, çünkü saatler bilgisayar gibi önceden programlanmaya gerek duymuyor, sınırları aşınca yararsız hale gelmiyor, bize adapte oluyor.”

Fabien Cousteau’nun resmi yüzü olduğu ve burada buluşma sebebimiz olan Seiko Prospex serisi, ilk kez Kaptan Cousteau’nun 30 günlük rekorundan iki yıl sonra, 1965’t e üretilmişti. Bu saatler Seiko’nun ve Japonya’nın ilk dalış saatleriydi. 1978’deki ilk satırasyon dalış saatinden ardından 1986’da ilk seramik kasalı dalış saati ve 1990’da ilk bilgisayarlı dalış saati gelmişti. 2016’da da Profesyonel Dalış Eğitimcileri Birliği’yle işbirliğini kutlamak için özel PADI saatleri üretilmeye başlanmıştı. 2018 de Fabien Cousteau ve Ocean Learning Center’la işbirliğinin yılı oldu. İşbirliğinin etiketi güzeldi: #GezegeniniKeşfet. Bu yılki altı yeni Seiko Prospex saati de, markanın dalış saatleri tarihinin bir özetini içeriyordu: 1968 tarihli otomatik ve 300 metreye dek suya dayanıklı dalış saatinin yeniden üretimi iki limitli, iki daimi model; 1978 tarihli ilk quartz satırasyon dalış saatinin (Suya dayanıklılığı 1.000 metreye dek çıkıyor.) iki limitli modeli.

Fabien Cousteau’ya en büyük hayalini sormak, ünlü bir oyuncuya hayallerini sormaya benzemiyor, çünkü cevap düşüncelerimin ötesinde: “Mars’taki okyanusları keşfetmek istiyorum,” diyor. “Çok hayalim var; çok çılgın ve imkânsız görülen hayaller... Yakın zamanlı projelerimden biri, babam ve ablamla yapacağım, ailemle maceralara atılmama imkân verecek bir televizyon serisi. 3 boyutlu yazıcılarla sualtı mercan kayalarının restorasyonunu yapma projemiz var, üzerinde çalışıyoruz. Çılgın projelerimden ise hiç bahsetmeyeyim.”

Bana bu zamana dek dalış yapıp yapmadığımı soruyor, “Belki sizinle başarılarım,” diyor. “Belki ilk defa Türkiye denizlerinde dalarım ben de,” diye cevaplıyor. Sualtı şehirleri hayali üzerine konuşuyoruz; o bunun bir gün gerçekleşeceğini söylerken ben emin olamıyorum: *Medeniyetin* karaya da, denize de yararından çok zararı dokundu.

Fabien Cousteau giderken kâşifin 50 yıllık yaşamının 46 yılının sulara geçtiğini hesaplıyorum. Yani “balıkadam” sözünü sonuna kadar hak ediyor. Kim bilir, belki “balıkadam” sözcüğünü de Cousteau Ailesi bulmuştur. 🐟

İlk fotoğrafta efsanevi denizci Kaptan Cousteau iki oğluyla, ikinci fotoğrafta ise oğlu ve torunları görülüyor. Alt fotoğrafta ailece dalışta çekim yapılıyor; eskinin sualtı fotoğraf çekim kalitesi günümüzdekinden çok uzak.

“Dedem Kaptan Cousteau, ‘İnsanlar, sevdiği şeyleri korur, anladığı şeyleri sever ve ancak üzerine düşündüğü şeyleri anlar,’ demişti. Bu söz hayatım ve okyanuslara bakışım için bir kılavuz oldu.”

SLA025J1

SLA019J1

S23626J1

SPB079J1

2018 Baselworld Fuarı’nda tanıtılan altı Seiko Prospex modelinden dördü